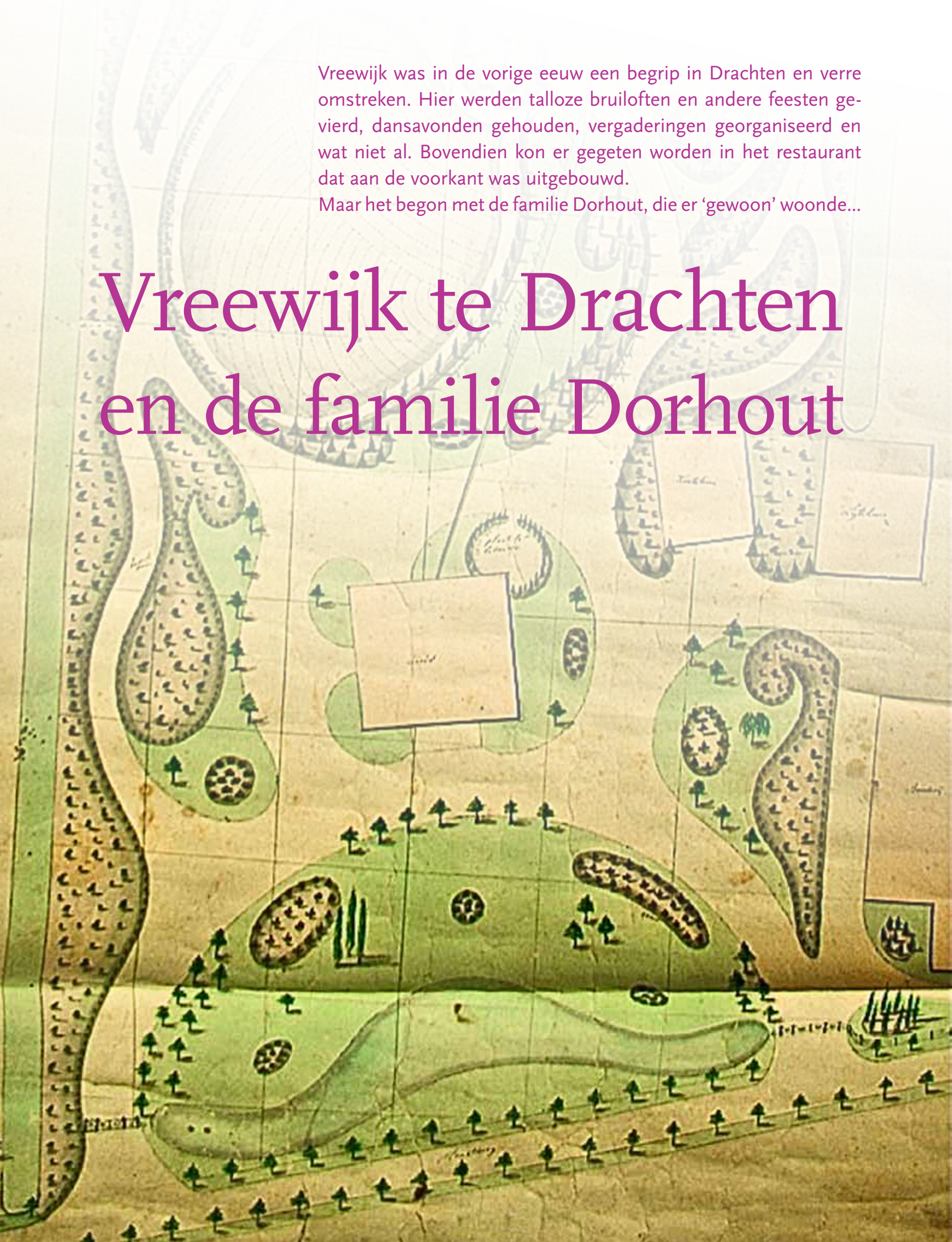

Vreewijk was in de vorige eeuw een begrip in Drachten en verre omstreken. Hier werden talloze bruiloften en andere feesten gevierd, dansavonden gehouden, vergaderingen georganiseerd en wat niet al. Bovendien kon er gegeten worden in het restaurant dat aan de voorkant was uitgebouwd.

Maar het begon met de familie Dorhout, die er 'gewoon' woonde...

Vreewijk te Drachten en de familie Dorhout

Over Vreewijk is in de loop der tijd al het een en ander geschreven. De publicaties bevatten echter een aantal feiten die anno nu niet correct blijken te zijn. Door onderzoek zijn nieuwe gegevens boven water gekomen die in het hier volgende verhaal zijn verwerkt. Ik beperk mij tot het huis in zijn bewoonde staat, waarin vanaf 1869 de familie Dorhout woont.

■ Wie ontwierp Vreewijk?

Binnen de familie Dorhout heeft men het altijd jammer gevonden geen bouwtekening van het huis te hebben met daarop wellicht vermeld de naam van de architect. In de maand februari van het jaar 1868 wordt in de Leeuwarder Courant echter driemaal de aanbesteding van een 'Heerenhuis te Noorder Dragten' aangekondigd. 'De bestekken van het huis zijn vanaf 15 Februari te bekomen bij boekhandelaar A. Plantinus Jz. te Dragten. De briefjes moeten worden ingeleverd bij de heer B. Dorhout aldaar en nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij de heer D. Duursma, gemeente-architect aldaar'. Is Durk Duursma dan de ontwerper van het huis geweest...?

■ Bernardus Dorhout

Op 1 november 1867 komen op het kantoor van notaris Eilard Jacobus Attema te Drachten bijeen: Wiebe Popkes van der Vlucht, landbouwer te Noorder Dragten, verkoper, en Bernardus Dorhout, zonder beroep, wonende te Beetgum, koper. Het verkochte is de boerenplaats aan de tegenwoordige Folgeren 12 plus een aantal percelen land daarachter en op de hoek van de Folgerenlaan.

Wie is deze Dorhout die zo'n groot bezit kan kopen? Hij is de zoon van Lambertus Dorhout en zijn tweede vrouw Diderika Adema. Als Bernardus zes jaar is, overlijdt zijn moeder op 31-jarige leeftijd. Zijn vader staat er nu alleen voor met zeven kinderen uit twee huwelijken; van de oorspronkelijk acht kinderen is er dan al een overleden.

Bernardus' kleinzoon met dezelfde naam heeft een dagboek bijgehouden en schrijft daarin over zijn grootvader onder andere het volgende: 'Mijn grootvader was dom, heeft de H.B.S. afgelopen of iets dat er op leek, verder 'n landbouwschool, is toen als knecht practisch gaan werken en heeft toen mijn grootmoeder ontmoet, met wie hij ongelukkig ge-

trouwd is. Hij heeft me 's verteld hoe of hij aan haar gekomen is: 'Je moet weten Bernard, ik was knecht in (de naam ben ik vergeten) en was er met nog een paar jongens, er was daar toen kermis. M'n kameraden hadden iemand om kermis mee te houden, alleen ik niet. Nu was er nog een meisje over en ze zeiden tegen mij: "Toe nou kerel, ga jij nu met dat meiske uit, ze valt misschien nog wel mee"'. Kleinkind Bernardus is de naam van de plaats waar zijn grootvader heeft gewerkt vergeten. De ontmoeting met zijn latere vrouw Margaretha Johanna Hulsewé heeft waarschijnlijk plaats gehad in Engelum (hierover later meer).

Na het overlijden van Bernardus' vader in 1864 is er een grote erfenis te verdelen; dit maakt hem financieel onafhankelijk. Op 12 mei 1869 trouwen ze vanuit de ouderlijke woning van de bruid te Usquert. Zij komt uit een rijke Groninger boerenfamilie. Zoals gebruikelijk in deze kringen worden er huwelijksvoorwaarden opgesteld.

Het royale herenhuis met de naam Vreewijk wordt gebouwd in 1868/'69 op het terrein naast de aangekochte boerderij.

■ Het gezin van Bernardus en Margaretha

Het echtpaar Dorhout krijgt zes kinderen die alle op Vreewijk worden geboren. Vier kinderen overlijden in het eerste levensjaar; dat dit een stempel drukt op de gemoedstoestand van de moeder moge begrijpelijk zijn.

Margaretha mag op medisch advies geen kinderen meer krijgen. De kleinzoon schrijft: 'M'n grootmoeder verveelde zich, werd wispelturig, waardoor m'n grootvader prikkelbaar werd. Ze hadden veel ruzie en verdriet in die tijd, waardoor vader en m'n oom een slechte opvoeding kregen en jong naar kostschool gestuurd werden'.

Margaretha heeft nu niets meer te doen en zij krijgt heimwee naar het Groninger Hoogeland. Vandaar dat Bernardus zo goed is dat hij daar een grote boerderij laat bouwen, waar ze maar kort wonen. Na een verblijf van een paar jaar in de stad Groningen, keren ze weer terug naar Vreewijk om uiteindelijk in Haren bij Groningen te gaan wonen. Daar Bernardus niet wéér wil verhuizen blijven zij definitief in Haren wonen. Hier overlijdt Bernardus in 1919.

■ Korte voorgeschiedenis van Bernardus

Zijn kleinzoon schrijft in zijn dagboek dat zijn grootvader dom is en direct er achteraan dat hij de HBS of iets dergelijks heeft gedaan, dus zo dom was hij ook weer niet. Hij is blijkbaar meer een man van hand- dan van hoofdwerk.

In september 1872 solliciteert onderwijzer Jan van Dijk naar de baan van hoofdonderwijzer aan de school van de Noorderdwarsvaart. Hij wordt aangenomen en betreft het huis naast de school. Na zijn pensionering schrijft hij jarenlang in de Leeuwarder Courant over zijn leven, ook in de tijd dat hij te Drachten woonde. Hij schrijft uit de begintijd bij zijn komst in Drachten: 'In de Folgeren stond toen een nog nieuwe buitenplaats met den naam Vreewijk er voor op, en daarin woonden een paar jongelui met twee nog kleine kinderen. De man heette B. Dorhout en kwam van Leeuwarden. De heer Dorhout en ik kenden elkaar nog eenigszins uit onze jongensjaren. Doordat wij beiden een boerentijdvak achter den rug hadden. Terwijl ik als boerenknechtje bij K. Veeman te Engelum woonde, verkeerde hij een tijdlang bij een boer op Dijksterhuizen, vlak bij Engelum.' Hij schrijft ook dat er gezegd werd dat Bernardus

geen onaardige jongen was, maar 'dat er niet veel bij zat'.

Van Dijk heeft contact met Bernardus en ze spreken over de tijd dat beide bij de boer werkten. Als Dorhouts oudste zoon naar school moet, gaat Bernardus op een zondagmiddag naar meester Van Dijk om hem en zijn vrouw uit te nodigen voor een bezoek aan Vreewijk om over de zoon te spreken. Blijkbaar is er een klik tussen beiden: na die tijd komen ze geregeld bij elkaar op bezoek en wandelen ze veel in de mooie tuin van Vreewijk. 'In de tuin waren prachtige bloembedden, boomgaard en een heerlijke druivenkas' schrijft Van Dijk. Over mevrouw Dorhout schrijft hij 'dat ze nogal een drukke dame was en wat overdreven in haar spreken en doen'.

Als Dorhout met zijn vrouw in 1877 naar de tentoonstelling van oudheden in Leeuwarden wil, vraagt hij of meester Van Dijk met zijn vrouw mee gaat en de paarden wil mennen. Koetsier/tuinman Hendrik is niet zo vertrouwd met paarden; zo kan Van Dijk aan Hendrik laten zien hoe je paarden in bedwang houdt. (Als Hendrik mende, gebeurden er altijd ongelukken en steigerden de paarden zodat mevrouw Dorhout niet meer mee wilde als hij de teugels in handen had.)

Kort daarop begeleidt Van Dijk mevrouw Dorhout en haar zuster op een reis door Duitsland naar een kuuroord te Liebenstein in de buurt van Eisenach. Mijnheer Dorhout heeft geen zin om mee te gaan; hij zorgt voor een vervanger aan school en regelt alle kosten. Zo kan Van Dijk, die graag reist, als 'chaperon' mee.

■ Lambertus Dorhout en Leopoldine Marie Freyling

Als zoon Lambertus Dorhout in oktober 1898 trouwt met de Belgische Leopoldine Marie Freyling vestigt dit paar zich in Vreewijk, dat door zijn ouders beschikbaar is gesteld. Maar eerst iets over zijn leven voor het huwelijk. Hij is op 20 maart 1870 te Drachten op Vreewijk geboren. Op achtjarige leeftijd gaat hij naar een kostschool in Amersfoort en daarna in 1883 naar de HBS in deze plaats. Na de HBS is hij student te Delft; hij leidt daar een losbandig leven, ontmoet een Belgische actrice die hij volgt naar België. Hij maakt schulden en toont later berouw tegenover zijn ouders, die de schulden voor hem betalen; ook krijgt hij geld om te gaan handelen in België, waar hij zijn latere vrouw ontmoet. Zij komt uit Namen en zij trouwen op 1 oktober 1898 te Antwerpen, waar haar ouders wonen. 'De komst in Drachten van de uitsluitend Frans sprekende *Poldine*, zoals zij wordt genoemd, heeft wel enig opzien gebaard. Wandelt zij met haar man op mooie zomeravonden in een modieuze rode avondcape, dan zeggen de inwoners tegen elkaar: "Mijnheer Dorhout heeft zeker iemand van de kermis getrouwd".'

Hun inkomsten komen uit de boerderij die naast Vreewijk staat en Lambertus krijgt een jaargeld van zijn ouders. De vier kinderen uit het huwelijk laten zich later zeer positief uit over hun ouders, dat zij zeer gelukkig getrouwd waren. Ook het leven op Vreewijk hebben zij ervaren als een heel gelukkige periode in hun leven.

■ Tuin

Bij Vreewijk wordt een prachtige tuin aangelegd waarvan nogal eens is gedacht dat tuinarchitect Lucas Pieter Roodbaard (1782–1851) de ontwerper was.

Enige tijd geleden is Aly van der Mark uit Hardegarijp een onderzoek gestart naar de voorouders van haar man. Hierbij heeft zij een voorouder ontdekt, Lambertus Vlaskamp en diens zoon Gerrit Vlaskamp, beiden van beroep tuinarchitect. Zij hebben enkele tientallen tuinen in Friesland en daarbuiten ontworpen; zo ook de tuin bij Vreewijk, ontworpen door zoon Gerrit. Het ontwerp van deze tuin is bewaard gebleven bij de familie Dorhout.

Planten en bomen voor veel van deze tuinen worden door de jaren heen geleverd door de firma Bosgra uit Bergum. De administratie bij deze firma is goed gedocumenteerd en bewaard gebleven. Zo kunnen wij lezen hoeveel bomen en planten er bij Vreewijk zijn gebruikt. Op het ontwerp van de tuin staan behalve de 'plaisier-tuin' ook een moestuin en een prieeltje ingetekend.

Lambertus Dorhout laat rond 1915 het huis *Simmerwille* aan de Folgeren 4 bouwen, zodat zijn kinderen en kleinkinderen naar Drachten kunnen komen en er een logeerplaats hebben. Er komt een abrupt einde aan dit gelukkige leven als 'Mijnheer' Dorhout in 1916 plotseling overlijdt op Het Noord te Drachten. Zijn begrafenis is volgens zijn laatste wil uitgevoerd: op een boerenkar wordt hij naar Leeuwarden gebracht en daar bijgezet in het familiegraf op de particuliere familiebegraafplaats ten noorden van Leeuwarden. Zijn vrouw gaat met de kinderen naar Groningen. Hierna staat Vreewijk leeg tot 1920, onder beheer van huisbewaarder Anne Groenewoud.

De weduwe van Bernardus Dorhout, Lambertus' moeder Margaretha Johanna Hulsewé, keert in 1920 terug naar Drachten en woont tot haar overlijden in 1928 op Vreewijk.

Lambertus' weduwe Leopoldine trouwt met huisarts Willem Groeneveld. Zij overlijdt in 1954 te Groningen. (Haar leven met huisarts Groeneveld staat eveneens beschreven in het familieboek.)

■ Verkoop Vreewijk

Nadat het huis is ontruimd en boelgoed is gehouden, wordt het volgens de advertentie in de Leeuwarder Courant van 19 april 1928 uit de hand te koop aangeboden. 'Het buitengoed Vreewijk is zeer gunstig gelegen bij de tramhalte Folgeren en heeft tien vertrekken, ruime kelder en grote zolders en is voorzien van electrisch licht en vele andere gerieflijkheden. Het is

Lambertus en Léopoldine met hun vier kinderen (vlnr Margaretha Johanna, Bernardus, Marie Joseph Elise en Pieter)

Boven: Vreewijk nog als woning in gebruik, omstreeks 1905

Hieronder: Vreewijk als hotel in 1932

omringd door een wandelbos met veel opgaand hout en een tuin met vruchtbomen, hokken en dergelijke.'

Het huis wordt gekocht door de heer Atema uit Drachtstercompagnie die er een café-restaurant met ontspanningsplaats wil exploiteren. De raad stemt na een langdurige discussie met negen tegen zes stemmen in met het voorstel een vergunning af te geven.

Bij de sterfhuisinventaris na het overlijden van Lambertus Dorhout in 1916 worden alle vertrekken genoemd, zoals: 'westelijke bovenkamer, bovenportaal, achterslaapkamer, zolder, dienstbodenkamer, de gang, noordvoorkamer, eetkamer, zuidvoorkamer, het kantoor, jongensslaapkamertje, achterslaapkamer, tuinkamertje, kelder, keuken, wagenhuis, schuur en lytshuis. Aan vee is er aanwezig; zes pinken, driejarig zwart merriepaard, achtjarig merriepaard met veulen, drie vaarsenkoeien, zes enterrienen, zes oudere melkkoeien, een stier, vijf kalveren en ongeveer honderd kippen, kuikens en hanen, vijf volle bijenkorven'.

In de Drachtster Courant van 3 juni 1955 is meer te lezen over het huis. Na zestig jaar door de familie Dorhout te zijn bewoond, krijgt het huis Vreewijk een horecafunctie, tot het in 2004 wordt afgebroken. ■

Bronnen en literatuur

- *Nederlandsch Patriciaat* (1993) jaargang 77

- Dorhout, Pieter, *Kroniek van de familie Dorhout* (2007), Tresoar D21988